گوندی کۆچۆی ئێزدییەکان رزگارکرا

ئەمرۆ لە میدیاکاندا بلاۆکرایەوە، کە گوندی کۆچۆی ئێزیدی نشین لە چنگی چەتەو دڕندەکانی داعش لەلایەن هێزەکانی حەشدی شەعبی رزگارکرا، ئەم هەواڵە ئەکرێ لەچەندین رەهەندەوە تەماشا بکرێت و شرۆڤەی بۆ بکرێ؟ رەنگیشە پرسیاری سەرەکی ئەوە بێت بۆچی حەشدی شەعبی کۆچۆ رزگار بکات؟ ئەمە با بمێنێ بۆ کاتی خۆی؟ جینۆساید کورد ئەم ئامارو زانیاریانەی لە کتێبی "جینۆسایدی ئێزدییەکان–گوندی کۆچۆ" کە ئامادەکردنی بۆ عەرەبی و وەرگێڕان و ئامادەکردنی بۆ کوردی تەها سلێمان، بە ئامانەتەوە وەرگرتوە: .

کۆی زانیارییەکانی دانیشتوان و کۆمەڵکوژی گوندی کۆچۆ

1	ژمارەمانی خانوەکانی کۆچۆ	197 خانوو
2	ژمارەی خێزانەکانی گوندی کۆچۆ	344 خێزان
3	ژمارەی خەڵکی گوندی کۆچۆ	1738
4	شەهیدو قوربانیەکانی کۆمەڵکوژی کۆچۆ	380
5	شەهیدەکانی گۆڕی بەکۆمەڵی سۆلاغ	71
6	شەهیدەکانی گۆڕی بەکۆمەڵی سۆلاغ "منالّ"	15
7	ژمارەی سەرجەم رفێنراوەکان	754
8	ئافرەتە گەڕاوەکان	128
9	کچە کەڕاوەکان	94
10	منالّی گەڕاوە "کوڕ"	128
11	منالّی گەڕاوە "کچ"	84
12	گەڕاوە "پیاو"	18
13	رزگاربوانی گۆڕە بە کۆمەڵەکانی کۆچۆ	19
14	ئەو منالاّنەی راهێنانی چەکیان پێدەکرێ "کۆچۆ" لای داعش	35
15	ئەوانەی پێش کۆمەڵکوژییەکە رزگاربوون	544
16	ئەو ئافرەتانەی خۆیان کوشتوە یان شەهید کراون	9
17	ئەوانەی لای داعش گیانیان لەدەست داوە	5
18	شەهیدبوون لە شوێنی جیاواز	21
19	ژمارەی منالّی بێباوك لە ئۆردگاکاندا	(42)

20	ژمارەی ئەو خێزانانەی یەك كەسیشیان دەرنەچوە	(63) خێزان
21	ژمارەی ئەو خێزانانەی یەك كەسیان دەرچوە	(47) خێزان
21	ژمارەی ئەو خێزانانەی تەنها دووكەسیان دەرچوە	(17) خێزان
21	ژمارەی ئەو خێزانانەی بەتەواوی دەربازبوون	(25) خێزان
21	كۆی گشتی شەهیدو قوربانیەكانی كۆچۆ	492
21	ژمارەی ئەوانەی لەژێردەستی داعش ماون	284

دەرەنجام

هەموو ئیشێك دەرەنجامێكی هەیە، ئەم ئیشەش بەبڕوای ئێمە ئەم دەرەنجامانەی بەدەست هێناوە، كە بەوردی ئاماژەیان پێدەدەین، دەوڵەتی تیرۆریستیی ئیسلامیی داعش لەدوای داگیركردنی شنگالو شارۆچكەو گوندەكانی دەوروبەری، چەندین تاوانیان ئەنجامداوە، لەنێویاندا تاوانی كۆمەڵكوژی گوندی كۆجۆ.

1- ژمارەمانی خانوەكانی كۆچۆ پێش داگیركردن و كاولكردن "197 " سەدو نەوت و حەوت خانوو بوەو "244" خێزانی تێدا ژایاوە، كە ژمارەیان "1738" كەس بوە بە ژن و مناڵ و پیرو پیاو گەنج.

2- ژمارەی شەهیدو قوربانیەكانی كۆمەڵكوژی كۆچۆ كە لە 15-8-2014 لەلایەن دەوڵەتی تیرۆریستی ئیسلامی داعشەوە كراوەتە سەریان " 492 " كەسن لە ژن و منال و پیاوو گەنج، كۆی رووفاتی شەهیدو قوربانیەكانیش لە گۆڕە بە كۆمەڵەكانی سۆلاغ و ناو گووندی كۆجۆن.

3- لە كۆی دانیشتوانی گووندەكە، "754" كەس لە ژن و منال و پیرو گەنج رفێنراون، "128" ئافرەت خاوەن مێردو "94" كچ و "128" منالی كورو "84" منالی كچ و "37" پیاو لەكۆی سەرجەم رفێنراوەكان گەڕاونەتەوەو رزگاریان بوە.

4-تا ئێستا "35" منال لەلایەن داعشەوە دەستگیركراون و لە سەربازگەی تایبەتا راهێنانیان لەسەر چەك پێدەكرێ و هاوكات "9" ئافرەت لەناو زیندانەكانی داعش خۆیان كوشتوە.

5-پێش كۆمەڵكوژییەكەی گوندی كۆجۆ، "544" كەس لە ژن و منال و پیرو پیاوو گەنج، دەربازبوون و رزگاریان بوەو نەكەوتوونەتە بەردەستی داعش.

6- پێنج "5" كەس لە بن دەستی داعش و "21" كەس لە شوێنی لەیەكتر جیاواز گیانیان لە دەست داوەو بەهۆكاری جیاجیا بوون بە قوربانی.

7-لە کۆی گشتی کۆمەڵکوژی گوندی کۆجۆ "42" منداڵ بێباوك بوون و "63" شەست و سێ خێزان بەتەواوی تیاچوون، هەروەها "47" خێزان تەنها یەك کەسیان دەرچووە "17" خێزان تەنها "2" کەسیان دەرچووە "25" خێزان بەتەواوی دەربازبوون.

8-تا ئێستاش "284" کەس لەلای داعش بە زیندانیکراوی ماونەتەوە یان چارەنووسیان نادیارەو هەر جارەی هەواڵێك لە بارەی چارەنووسیانەوە بلاو دەکرێتەوە.

سەلماندن

واتە ئەگەر بەوردی سەرنجی ئەو ژمارەو ئامارو داتایانەی سەرەوە بدەین، ئەوەمان بۆ روون دەبێتەوە کە ئەوەی لەلایەن داعش دژ بە ئێزدییەکان ئەنجامدراوە، بە هەموو پێوەرو پیوانەو یاساو ریسا نێودەوڵەتیەکان بة ثيَي ريَكةوتنامةي سالَي 1948ي رۆماو یاساو رێکارەکانی دادگای تاوانی نێودەوڵەتی، تاوانی جینۆسایدە، بۆنموونە:

لە ماددەی (2)ی پەیماننامەی کۆمەڵەی گشتی نەتەوەیەکگرتووەکان بەم شێوەیە باس لە جینۆساید دەکات.

أ- جینۆساید ئەو کردەوانەی خوارەوە دەگرێتەوە، کە بەمەبەستی لەناوبردنی تەواو یان بەشێك لە گروپێکی (نەتەوەیی، ئاینی، رەگەزی، ئەتنیکی) ئەنجام بدرێت.

1- کوشتنی ئەندامانی گروپەکە " لەهێرش بۆ سەر گوندی کۆجۆ بەهەموو شێوەیەك هەوڵدراوە لە بەر هۆکاری ئاینی ئێزدی بوون و تەسلیم نەبوونیان بە داواکانی داعش، ئەندامانی گروپەکە پاکتاوبکرێن و بکوژرێن".

2- گەیاندنی زیانی گیانی بە ئەندامانی گروپەکە. "لە هێرشەکەی داعش بۆ سەر گووندەکە هەموو زەرەرو زیانێکی مرۆیی و مادی و مەعنەوییان پێگەیەنراوە".

3- دانانی ئەندامانی گروپەکە لەژێر بارودۆخێکی وادا کە ببێتە هۆی فەوتانی بەشێك یان هەموو ئەندامانی گروپەکە. "ئەم کردارەش لە پەلامارەکەی داعش بۆ سەرگوندەکە دیارو روونە لە کوشتن و گرتن و زیندانی کردن و هتد"

4- رێگریکردن لە (منداڵ بوون) لەنێو گروپەکەدا. "ئەمەش لە 100٪ جێبەجێکراوە ژن و مێردیان بە هەموو شێوەیەك لەیەك دابڕیوە".

5- دابڕاندنی منداڵ و گواستنەوەیان لە گروپی خۆیانەوە بۆ گروپێکی تر جیاکردنەوەیان لە خێزانەکانیان. "دیسان ئەم کردارەش لە 100٪ ئەنجام دراوەو جێبەجێکراوەو لە سەرەوەش نموونەکانیمان باس کرد".

كاركردن

1- تەواوكردنی هەنگاوەكانی بڕیاردان لەسەر دۆسێی جینۆسایدی شنگال، لەلایەن پەرلەمانەكانی وڵاتانی ئەوروپا، نەتەوە یەكگرتووەكان، رێكخراوەكانی تایبەت بەمافی مرۆڤ ، گووندی كۆجۆ وەك یەكێك لە نموونەو بەڵگە زیندوەكان.

2- كاری جدیو تەواوكاری هەنگاوەكانی كاركردن بۆئەوەی دادگای تاوانی نێودەوڵەتیی دۆسێی تاوانی جینۆسایدی شنگالو دەوروبەری وەربگرێو كاری لەسەربكاتو بەرەسمیی وەك تاوانی «جینۆساید، دژی مرۆیی، جەنگ» بەپشتبەستن بەرێككەوتننامەی ساڵی 1948و 1998ی رۆما بیان ناسێنێت، بۆ ئەمەش دەبێت حكومەتی عێراق ئیلزام بكرێ داوایەك ئاراستەی دادگای تاوانی نێودەوڵەتی بكات كە دۆسیەكە وەربگرێ و بجولێنێ.

3- پاراستنی شاهێدحاڵەكانی دۆسێی جینۆسایدی شنگالو دەوروبەری لە «پیاو، ژن، كچ، منداڵ»، كە لەبەڵگەنامە گرنگو سەرمایە گەورەكانی ئەم دۆسییەیەن، بۆ ئەم مەبەستە پێویستمان بەهاوكاریو یارمەتی پەرلەمانی یەكێتی ئەوروپا، پەرلەمانەكانی وڵاتانی ئەوروپاو خۆرئاوا، بەرێكخراوەكانی تایبەت بەجینۆسایدو مافی مرۆڤ هەیە لەسەرئاستی ئەوروپا .

4- پێویستە ئەوروپاو وڵاتەكانیان، تەواوی تاوانەكانی داعش ئیدانەو ریسوا بكەن، هاوكارمانبن لەپێناو دووبارەنەبوونەوەو رێگریكردن لەبەرفراوانبوونەوەی مەودای تاوانەكان، بەشی زۆری ئەم كاركردنەو جولاندنی دەكەوێتە ئەستۆی خۆمان.

5- كاركردنو دانانی پلانو بەرنامە بۆ پاراستنی گۆڕە بەكۆمەڵەكانو هەڵدانەوەیان لەرێگای تیمی شارەزاو بەئەزموونی وڵاتانی یەكێتی ئەوروپاوە، دوور لە كاری ناپرۆفیشنالانەو خوڕسكیانە.

6- رۆڵی ئەوروپاو كاركردنی بۆ ناساندنو بەنێودەوڵەتیكردنی جینۆسایدی شنگالو دەوروبەری، لەرێگای لینكو پەیوەندی لەگەڵ رێكخراوە جیهانیو نێودەوڵەتییەكان، لەگرنگترین هەنگاوەكانن، كە پێویستە بەردەوام چاویان لەسەربێت.

7- پرۆژەی كۆكردنەوەی وێنەی سەرجەم قوربانییەكانی تاوانەكە لە «پیاو، ژن، كچ، منداڵ، پیر» بۆئەوەی لەدوو توێی دۆسیەكە بەلێزانی بەكاربهێنرێ، وەك یەكێك لەبەڵگەنامە گرنگو پڕ بایەخەكان.

8: بڕیاردان لەسەر ئەو 3 پرۆژە بڕیارەی لەپەرلەمانی كوردستانەو تێپەڕاندنی بەربەستەكانو هۆكارەكانی دواخستنی پرۆسەی بڕیاردانەكە، چونكە ئەوە یەكێكە لە بەرپرسیارێتیە نیشتمانی و نەتەوەیی و ئەخلاقییەكانی پەرلەمانی كوردستان، ئەو ئەركە ئەنجام بدات و هیچ پاساوێكیش نیە بۆ دواخستنی.